

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa on kattava kuvaus tämän hetkisistä palveluista maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Ainoastaan yksi merkittävä tekijä on jätetty huomiotta - nimittäin maahanmuuttaja itse. Kotoutumisen edistymisessä nimittäin on hyvin olennaista maahanmuuttajan oma motivaatio ja halu kotoutua, joka kotoutumispalveluiden kehittämisessä tulisi myös huomioida. Siksi tarvitaan toimia niin yhteiskunnan vastaanottavuuden kehittämiseen kuin maahanmuuttajan omien tavoitteiden ja unelmien toteuttamiseen.

Tämän hetkinen maahanmuuttajien kotoutumisen palvelujärjestelmä on laaja ja sirpaleinen ja palveluja tuotetaan laajassa yhteistyöverkostossa. Vastuun jaossa viranomaistoimijoiden välillä ovat epäselvyyksiä. Koko palvelujärjestelmän tehokas toiminta edellyttäisi vastuunjaon selkiinnyttämistä, nykyistä parempaa palvelujen yhteensovittamista ja yhteistyön tiivistämistä entisestään. Monia kotoutumispalveluja tuotetaan ja kehitetään lyhytjännitteisesti hankerahoituksella.

Selonteossa mainitaan toimintaympäristön muutoksena työllisyyden kuntakokeilut. Tätä suurempi muutos on kuitenkin valmistelussa oleva pysyvä rakennemuutos Marinin hallitusohjelman mukaiseen kirjaukseen kuntien vastuun lisäämisestä työllisyyspalvelujen tuottajana ja järjestäjänä sekä tarkastusvaliokunnan lausunnon toimeenpano maahanmuuttovastuiden siirtämisestä kunnille. Siksi uudistettavassa laissa kotoutumisen edistämiseksi tulisi selkeästi antaa vastuu yhdelle toimijalle, joka monialaisuutensa vuoksi olisi luontevimmin kunta. Tämän lisäksi tulisi määritellä kotoutumiseen liittyvien viranomaistahojen vastuunjaot, lisättävä keinoja yhteistyön sujuvoittamiseen ja taattava koko palvelujärjestelmän toiminnalle riittävät resurssit.

Hallituskaudella valmistellaan ja on tarkoitus toimeenpanna useita uudistuksia, joilla on liittymäpintoja myös maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen, kotoutumislain uudistusta tuleekin tarkastella ja tiukasti nivoa yhteen käynnissä olevien uudistusten kanssa. Varsinkin vastuunjako kuntien, mahdollisten hyvinvointialueiden ja valtion välillä tulee selkeästi määritellä ja varmistaa toimijaosapuolten välinen yhteistyö ja mahdollistaa niiden välinen tiedonvaihto.

Suomessa alueelliset ja paikalliset erot elinkeino- ja väestörakenteessa ovat suuret, kuten myös alueiden sisällä. Tämä vaikuttaa myös maahanmuuttoon sekä maahan muuttaneen mahdollisuuksiin

kotoutua. Jotta sekä alueen vetovoima ja paikalliset elinkeinoelämän tarpeet että maahanmuuttajien osallisuus tulisivat huomioiduksi kotoutumistoimenpiteiden suunnittelussa, kotoutumisen kokonaisvastuu tulisi olla kunnilla. Kunnat voivat kuntalain mukaisesti sopia tämän vastuun siirrosta toiselle kunnalle esimerkiksi alueen kasvukeskuksille. Tällä tavoin pystytään varmistamaan myös pieneen kuntaan muuttaneen mahdollisuus päästä osalliseksi kotoutumispalveluihin.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Maahanmuuton merkitys Suomelle ja muutostekijät on hyvin kuvattu. Muutostekijöistä yhteiskunnan polarisaatioon, alueelliseen ja sosiaaliseen segregatioon sekä syrjintään ja etniseen hierarkioiden rakentumiseen tulisi kuitenkin kiinnittää suurempaa huomiota myös kotoutumislain uudistuksessa. Tällä hetkellä vuosittain haettavana olevalla erillisrahoituksella oleva osaamiskeskustoiminta tulisi vakinaistaa.

Käynnissä oleva koronakriisi tulee pysyvästi vaikuttamaan yhteiskuntaan ja elintapoihimme digiloikan myötä. On ennustettu esim. etätöiden jäävän pysyväksi ilmiöksi. Todennäköisesti kriisi tulee vaikuttamaan myös maahanmuuttoon. Tämä vaikutus tulisi arvioida taustalla vaikuttavissa muutostekijöissä. Myös kotoutumisen edistämistyöhön kriisillä ja sen seurauksilla on suurta vaikutus, sillä toimijoiden tulisi pitää huolta, että myös maahan muuttaneet pysyvät muutoksessa mukana. Kriisien hoidosta saatuja oppeja ja kokemuksia tulisi hyödyntää palvelujen kehittämisessä muun muassa viestinnän ja digitalisoitumisen osalta.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Maahanmuuttajien kotoutumiselle, osallisuudelle ja työllisyydelle on tärkeää, että niiden edistäminen kytketään paikallisuuteen ja alueiden elinkeinoelämään, millä voidaan sekä edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja työllisyyttä sekä vastata yritysten työvoiman saatavuuden haasteisiin. Pula osaavasta työvoimasta tulee myös kasvattamaan työperäistä maahanmuuttoa. Myös pakolaistaustaisten maahanmuuttajien osaaminen tulisi tunnistaa ja heidät nähdä entistä selvemmin osaamispotentiaalina.

Maahanmuuttajan kotoutumisen sujuvoittamiseksi ja työvoimatarpeeseen vastaamiseksi on tärkeää panostaa maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen sekä tunnustamiseen kaikilla koulutustasoilla ja ohjata sen perusteella heidät nopeasti oikealle kotoutumispolulle. Tämä todennäköisesti myös lisää maahanmuuttajan motivaatiota kotoutumisessa. On tärkeää, että alkuvaiheen kielikoulusta, ammattitaidon näyttämismahdollisuuksia ja eri ammattialojen pätevyitysmiskoulutustarjontaa kehitetään. Samalla tulisi myös kehittää aivan uudenlaisia mahdollisuuksia työn ja kotoutumisen yhteensovittamiseksi esimerkiksi oppisopimuksen kautta tai työn ja kotoutumiskoulutuksen yhdistämistä 3+2 (3 päivää työssä ja 2 koulutuksessa tai 4+1 mallilla) mallilla palkkatuen avulla ja työnantajien kanssa yhteistyössä.

Maahan muuttaneet ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, ja tämä muuttajien moninaisuus tulisi huomioida koko kotoutumisen palvelutarjonnassa ja varsinkin suunniteltaessa yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänen kotoutumispolkuaan.

Kuten todettu työperäinen maahanmuutto tulee kasvamaan entisestään. Koska usein tämän muutto jää pysyväksi, kotoutumispalveluja kehitettäessä tulisi huomioida myös kotoutumismahdollisuudet työn ohessa ja kehittää muun muassa mahdollisuuksia työnteon ja kielen opiskelun yhdistämiseen. Toimenpiteitä tulisi suunnitella ja kehittää myös usein työntekijän tai opiskelijan perässä muuttavan perheen tarpeet huomioiden.

Kuten selonteossa on todettu, tarvitaan erilaisia valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia seurantajärjestelmiä ja tilastotietoa maahanmuuttajien kotoutumisprosessin seurannan ja vaikuttavuuden tehostamiseksi. Selonteon mukaan nykyisillä järjestelmillä ei ole mahdollista tuottaa kaikilta osin alueellista ja paikallista tietoa. Järjestelmiä ja tilastotietokantoja tulisi kuitenkin kehittää niin, että niistä olisi saatavilla myös paikallistasoisesti, jotta välttyttäisiin päällekkäiseltä tiedonkeruulta ja saataisiin paikallistason tietoa tiedolla johtamisen tueksi. Yhtenäinen tiedon tuotanto mahdollistaisi myös alueellisen vertailun esimerkiksi suurten kaupunkien osalta.

Kuten selonteossa todetaan, maahanmuuttajien työllisyyden vahvistuminen edellyttää työelämän vastaanottavuuden lisääntymistä, johon suunnitellaan vastattavan hallituskaudella valmisteltavan työelämän monimuotoisuusohjelman avulla. Työelämän monimuotoisuudella yleensä tarkoitetaan yrityksen henkilökunnan erilaisuutta monen tekijän kuten ikä, sukupuoli, koulutus, etninen alkuperä, uskonto tai vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen ja vammaisuus suhteen ja sen huomioimista, mikä olisikin paras lähtökohta monimuotoisuusohjelman tekoon. Nyt valmisteilla oleva ohjelma kaventaa käsitteen ja työn monimuotoisuuden edistämiseksi työyhteisössä sisältämään vain etnisyyden, jolloin tulisi puhua monikulttuurisuusohjelmasta. Etnisyyden nostaminen yrityksessä keskiöön pahimmillaan lisää rasismia ja syrjintää työpaikoilla, koska ryhmään kuulumattomat saattavat kokea tulleen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti. Laaja-alaisemmalla monimuotoisuusohjelmalla pystytään samalla vaikuttamaan myös muiden vaikeassa työmarkkina- asemassa olevien työllisyyden edistymiseen ja työpaikan ilmapiiriin kehittyessä työssä pysymiseen, ennen aikaiseen eläköitymiseen ja työssä viihtymiseen. Erillisiä toimia työelämässä vallitsevan syrjinnän ja rasismien kitkemiseen toki tarvitaan.

Ja yksittäisenä huomiona kohtaan 3.1., jossa todetaan ”Kootaan hyviä käytäntöjä lisätä monimuotoisuutta valtiohallinnon rekrytoinnissa” – eikö tämä samalla kannattaisi tehdä koko julkiselle sektorille?

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kuten selonteossa todetaan, on tärkeää kehittää alueellisen ja paikallisen strategisen suunnittelun välineitä, tietopohjaa ja seurantaa sekä poikkihallinnollista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa /pääsy kunnan kotoutumis- ja työllisyyspalvelujen piiriin nopeasti luvansaamisen jälkeen. Erityisen tärkeää, että alkanut kotoutumisprosessi ei katkea, vaan jatkuu sujuvasti. Tämän varmistamiseksi on tärkeää, että tietoa vastaanotokeskuksessa tehdystä kartoituksesta ja kotoutumisprosessista siirtyy kuntaan varsinaisen kotoutumisprosessin pohjaksi.

Nyt turvapaikanhakijat voivat opiskella myös keskuksen ulkopuolella esimerkiksi perus- ja valmistavassa opetuksessa, vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa. Ammattiopetuksen osalta opiskelussa on kuitenkin ilmennyt käytännön ongelmia tutkinnon tai sen osan suorittamisen kannalta pakollisen työssäoppimisen, jonka on tulkinut olevan työntekoa ja siten evännyt opiskelijan mahdollisuuden opiskella työpaikalla, koska opiskelijoilla ei ole työnteko-oikeutta. Joukossa on turvapaikanhakijoita ilman hyväksyttyä lupaa, opiskelijoita, joilla on

vanhentuneita tai haussa olevia työ- ja opiskelu -oleskelulupia, on perheen yhdistämislupia, mitkä 18v jälkeen eivät ole enää voimassa. Perusongelma poliisin mukaan on tässä se, että jos opiskelijalla ei ole voimassaolevaa työnteko-oikeutta, niin ei voi myöskään mennä opintojen käytännön jaksolle. Tähän epäkohtaan tulisi tehdä lainsäädännöllisiä muutoksia, ettei alkanut kotoutumisprosessi ja opinnot katkea. Opiskeluoikeus ei voi olla sidottu siihen, tapahtuuko opiskelu oppilaitoksen tai yrityksen tiloissa.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Selonteossa esitetty maahanmuuttajille suunnattujen matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden toiminnan vakinaistaminen siten, että monikielistä ohjausta ja neuvontaa on yhdenvertaisesti saatavilla valtakunnallisesti monikanavaisesti sekä maahanmuuton kannalta keskeisillä paikkakunnilla on tärkeää. Vakinaistamisen yhteydessä tulisi viranomais-, järjestö- ja yritys yhteistyötä tiivistää ja kehittää neuvontapalvelujen toteutuksessa. Lisäksi palvelulle taata riittävät resurssit huomioiden alueelle muuttaneiden tarpeet.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Selonteossa käsitellään laajasti alkuvaiheen kotoutumispalveluiden ja kotoutumiskoulutuksen haasteita ja uudistamistarpeita. Näihin kotoutumisen alkuvaiheen haasteisiin on pyrittävä vastaamaan joustavilla, nopeasti reagoivilla ja paikalliset tarpeet huomioivilla monipuolisella ratkaisulla, jotka huomioivat maahanmuuttajien elämäntilanteen ja yksilölliset tarpeet kaikilla elämän osa-alueilla. Jotta palvelut olisi mahdollista tuottaa, ne tulisi tuottaa laajassa kotoutumispalveluiden ekosysteemissä, joka koostuu viranomaistoimijoiden, oppilaitosten, järjestöjen, yritysten ja muiden tahojen tuottamista palveluista. Viranomaisvastuita palveluista tulee selkeennyttää ja ekosysteemin toiminnan yhteensovittamiseen ja koordinoimiseen tulee taata riittävät resurssit paikallistasolla.

Nykyistä alkuvaiheen palveluprosessia ohjaa ja määrittää maahantulon peruste sekä maahanmuuttajan työmarkkina-asema. Näistä lähtökohdista useat maahan muuttaneet eivät saa itselleen sopivinta ja tarkoituksen mukaisinta palvelua eikä riittävää tukea kotoutumisprosessilleen ja oman elämänhallinnalle uudessa kotimaassa. Samalla suuri määrä osaamispotentiaalia jää havaitsematta. Uuden kotoutumislain tulisikin mahdollistaa yhdenvertaisten alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laadinta kaikille maahan muuttaville. Tämä vastaisi myös selonteossa mainittuun OECD arvioinnissaan esittämän kritiikin haasteeseen Suomen ”kahden polun järjestelmästä”, jossa työvoiman ulkopuolella olevat ohjautuvat asuinkuntansa kotoutumispalveluihin TE-toimiston työllisyyspalveluiden sijasta. Samaa mahdollisuutta yhdenvertaisten alkukartoitukseen ja kotoutumissuunnitelman laadintaan tulisi tarjota myös kansainvälisille osaajille ja opiskelijoille sekä heidän puolisoilleen asettautumisen tueksi. Suunnitelmien laadintavastuu tulisi uudistettavassa kotoutumislaissa määritellä kunnille, jotta ne voivat ottaa suunnitelmissa monipuolisesti huomioon kunnan tarjoamat palvelut koulutus- ja työllisyyspalveluiden lisäksi asumisesta vapaa-ajan palveluihin.

Kotoutumisajan määrittelemisen vuosissa on hyvin haasteellista. Joillekin vuosi tai kaksi on liian lyhyt kielen ja muiden valmiuksien omaksumiselle. Toisille jopa vuosi on liian pitkä, ja he lopettavat kotoutumiskoulutuksensa siirtyäkseen työelämäänsä. Pitkäksi määritelty kotoutumisaika ei myöskään kannusta kotoutujaan nopeuttamaan omaa kotoutumisprosessiaan. Mikäli ylipäätään on tarpeellista määritellä aikaa kotoutumiselle, tulisi ajanmäärityksessä olla joustavuutta ja sen tulisi ottaa

huomioon kotoutujan osaamisen lähtötaso, terveydentila, työmarkkina-asema ja muu elämän tilanne toisin sanoen kotoutumisajan kesto tulisi olla yksilökohtaisesti määritelty aika, missä ajassa kyseisen maahanmuuttajan on mahdollista oppia kieltä ja hankkia riittävät perusvalmiudet ja tiedon pärjätäkseen yhteiskunnassa.

Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman ja kotoutumisajan määritellyn lähtökohtana tulisi olla laadukas alkukartoitus, joka perustuu hänen osaamisensa tunnistamiseen ja henkilökohtaisten valmiuksien määrittelyyn. Nyt kartoittamista ja osaamisen tunnistamista tehdään monissa organisaatioissa ja yhdelle ja samalle maahanmuuttajalle ne voidaan tehdä useaan kertaan. Kuten selonteossakin on todettu, suurin ongelma liittyy tiedon hallintaan; tieto ei kulje eri toimijoiden välillä eikä se tallennu kumuloidusti niin, että sitä voitaisiin systemaattisesti hyödyntää. Asiaa hankaloittaa myös henkilötietojen salassapito määräykset. Olisi hyvin tärkeää saada luoduksi ja ottaa käyttöön maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuteen asiakastietojärjestelmä sekä mahdollistaa tiedon siirto viranomaistoimijoiden kesken ja viranomaisten oppilaitosten välillä.

Kaikki koulutus ja yhteiskunnallinen toiminta edistää kotoutumista. Kuten VNTEAS-selvityksessä on todettu kotoutumiskoulutuksen toimivuutta edistäisi muun muassa suuremmat mahdollisuudet joustavoittaa sitä paikallisen toimintaympäristön mukaisesti, kotoutumiskoulutuksen huomiointi kuntien toiminnassa ja strategioissa, yhteistyörakenteiden systematisointi, opetusmenetelmien kehittäminen sekä kotoutumis-koulutuksen parempi nivominen jatkokoulutuspoluille ja vapaa-ajan epävirallista kotoutumista tukevaan toimintaan. Kaikki kotoutumista edistävä toiminta tulisi koota yhteen esimerkiksi selonteossa mainitun kotoutumisohjelman avulla. Samalla tulisi lisätä kotoutumisen parissa työskentelevien neuvojen, ohjaajien ja kouluttajien osaamista palveluohjaamisesta ja koko käytössä olevan kotoutumistoimijoiden kentästä.

Myös kielenopetusta, kotoutumiskoulutusta ja muita kotoutumista edistäviä koulutuksia ja toimenpiteitä tulee sisällöllisesti kehittää. Kotoutumiskoulutuksen hankinta tulee olla ketterää ja joustavaa, jotta sen pystyy nopeasti reagoimaan maahan muuttaneiden määrään tai asiakasprofiilin muutokseen sekä ottamaan huomioon alueiden erilaiset tarpeet. Samalla tulisi myös laajentaa käsitystä ”kotokoulutuksista” käsittämään kaikkea koulutusta, joka edistää kotoutumista ja purkaa lainsäädännölliset ja taloudelliset esteet, joita yksittäisellä maahan muuttaneella osallistumiselle saattaa olla. Laadukkaalla ja henkilökohtaisella ohjauksella tulee myös varmistaa sujuva siirtyminen kotoutumiskoulutuksesta tai palvelusta työhön tai jatkokoulutukseen, työllistymistä tukevaan tai muuhun tarpeen mukaisen palveluun.

Kotoutumiskoulutusten sisältöä ja laatua tulee kehittää valtakunnallisesti. Samoin on kannatettavaa kehittää valtakunnallinen päättöarvio, joka toimisi myös yleisesti hyväksyttynä kielitaitoarviona opiskelijalle jatko-opintoihin hakemisen, työnhaun ja kielitaidon kehittämisen tukena. Uskoisimme, että kaikki kasvukeskukset kokevat saman tuskan – vaikka omat kotoutumispalvelut olisivat laadukkaat ja hiotut, siitä ei ole apua, kun kuntaan muuttaa muualta Suomesta varsinaisen kotoutumisajan ylittänyt, mutta puutteelliset valmiudet omaava vieraskielinen henkilö. Kotokoulutusten valtakunnallinen kehitystyö liudentaisi tätä haastetta. Samalla tulisi myös varmistaa, että valtakunnallisesti ja paikallisesti on tarjolla eri tasoista kielenopetusta ja muuta kotoutumista edistävää toimintaa myös työnperässä muuttaneille. Kehitystyössä tulisi hyödyntää myös digitaalisia ratkaisuja.

Niin hieno kun ajatus omankielisestä orientaatiojaksosta onkin, se on mahdoton toteuttaa kaikkien kieliryhmien osalta, sillä monesta kieliryhmästä maahan muuttaa vain muutamia kielen puhujia. Varsinkin pienemmillä paikkakunnilla muuttajia saattaa olla vain yksittäisiä vuodessa. Käytännössä oman kielisen orientaatiojakson voisi toteuttaa vain suurempi kieliryhmien osalta ja vain suurimmissa maahanmuuton keskittymisissä. Kustannustehokas tapa toteuttaa omankielinen orientaatiojakso olisi sen toteuttaminen valtakunnallisesti virtuaalisesti videoita ja muita digitaalisia kanavia hyödyntäen. Tällöin kaikki kotoutumiskentän toimijat pystyisivät materiaalia hyödyntämään. Tämä tukisi myös työperäisen maahanmuuttaja kotoutumista, jos materiaali olisi löydettävistä julkiselta kanavalta. Toteutuksessa voisi hyödyntää InfoFinland-sivustoa, jota ollaan parhaillaan kehittämässä.

Kuten selonteossa on todettu, tulee selvittää kunnille lainsäädännöllä annetuista uusista kotoutumista edistävästä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen tarkoituksenmukaisesti.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa, ja se on merkittävä tekijä myös Turun seudun elinkeinoelämälle ja elinvoimalle. Työperäiselle maahanmuutolle on luotava joustavat toimintamallit, jotka tukevat työperäisesti muuttavan henkilön asettautumista ja kotoutumista Suomeen. Kuitenkaan ei ole tarkoituksen mukaista luoda Talent Boost -toimenpideohjelman kautta erillistä ”kolmatta polkua” kotoutumiseen, sillä asettautumis- ja kotoutumisen prosessit ja toimenpiteet ovat suurin piirtein samat maahantulosyystä riippumatta.

Työn perusteella muuttavien mahdollisuudet kotoutua ja opiskella suomen tai ruotsin kieltä tulee taata laajalla valikoimalla eritasoisia kielikursseja ja muuta kotoutumista tukevaa toimintaa. Palvelujen kehittämisessä tulisi hyödyntää laajasti digitalisuutta

Puhe kansainvälisistä osaajista ja heidän palveluistaan tulisi laajentaa koskettamaan laajemmin sitä jo nyt Suomessa asuvaa vieraskielistä väestön osaa, joka on jumittunut ”sisääntuloammattiin” tai työskentelee kausityöntekijänä, määräaikaisena tai osa-aikaisena koulutusta vastaamattomassa työssä tai on työttömänä tai työllisyyttä edistävässä palveluissa. Myös pakolaistaustaisten joukossa on suuri määrä korkeakoulutuksen saaneita ihmisiä sekä sellaisia, joilla olisi potentiaalia suorittaa korkeakouluopinnot. Heidän osaamista ei nähdä pakolaiskuoren sisältä. Näiden kaikkien ihmisten koko osaamispotentiaali tulisi hyödyntää elinkeinoelämässä ja tarjota heille mahdollisuus ”suomalaisen unelman toteutumiseen”. Tämän toteuttamiseen tulee kehittää uudenlaisia menetelmiä kohderyhmän löytämiseen, osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä kotoutumisen edistämiseen siten, että he haluavat pysyä maassa.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Viranomaisten ja kolmannen sektorin koordinoitu ja yhteensovitettu yhteistyö kotoutumispalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa tuo merkittävän lisäarvon kotoutumispalveluiden kenttään. Erityisen tärkeää on saada kehittämiskumppanuuteen mukaan maahanmuuttajien omat paikalliset ja alueelliset yhdistykset ja yhteisöt niiden osallisuuden vahvistamiseksi. Samalla tämä nostaa entistä

vahvemmin esiin maahan muuttaneiden oman äänen ja kokemukset heitä koskevien päätösten ja palveluiden valmisteluun, suunnitteluun ja toteutukseen.

Kumppanuuden, yhteistyön ja tiedonvaihdon kehittämiseksi ja tiivistämiseksi tuleekin luoda erilaisia foorumeja. Yhteistyön tekemiseen ja koordinointiin tulee resursoida. Jotta kolmannen sektorin toimijat pystyisivät toimimaan tasavertaisena yhteistyökumppanina, tulee kehittää järjestöjen osaamista ja taata riittävä rahoitus toiminnan toteutukselle.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Ihmisten osallisuuden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta on olennaista, jokainen maassa asuva tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan ja paikalliseen yhteisöön, on osallinen sen tarjoamista palveluista sekä on yhdenvertainen muiden kanssa ilman etnisyyteen tai muuhun tekijään liittyvää syrjintää tai rasismia.

Hallituskaudella hyviä väestösuhteita edistäviä toimenpiteitä tullaan kehittämään osana rasismia, syrjintää ja hyvien väestösuhteiden toimenpideohjelmia. Puhuttaessa hyvistä väestösuhteista tulevassa toimenpideohjelmassa tulisi huomioida väestösuhteet kaikilla niihin vaikuttavilla tekijöillä, kuten etnisyys, uskonto, kieli, maailmankuva ja niin edelleen. Keskiöön tulisi nostaa myös eri etnisten ja uskonnollisten ryhmien sisäiset ja väliset suhteet. Toimenpideohjelman kautta tulisi torjua etnistä hierarkioiden muodostumista, rasismia, moniperusteista syrjintää ja rodullistamista niin rakenteissa kuin käytännöissä. Toimissa tulisi myös huomioida sukupuolen vaikutus hyvien väestösuhteiden edistämässä ja osallisuuden kannalta.

Varsinaisissa toimenpiteissä hyvien väestösuhteiden edistämässä käyvät samat keinot kuin luvussa 12 (Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia) - Erityisen tärkeää on saada kehittämiskumppanuuteen mukaan maahanmuuttajien omat yhdistykset ja yhteisöt niiden osallisuuden vahvistamiseksi. Samalla tämä nostaa entistä vahvemmin esiin maahan muuttaneiden oman äänen ja kokemukset heitä koskevien päätösten ja palveluiden valmisteluun, suunnitteluun ja toteutukseen. Yhteistyön ja tiedonvaihdon kehittämiseksi ja tiivistämiseksi tulee luoda erilaisia foorumeja ja yhteistyöelimiä. Yhteistyön tekemiseen, koordinointiin ja toimenpiteisiin tulee resursoida.

Väestösuhteiden ja osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen kehittämiseksi tulisi myös luoda valtakunnalliset ja paikalliset mittarit ja seurantajärjestelmät tiedolla johtamisen ja kehitystyön tueksi.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Turun kaupunki korostaa, että kotouttamisen kokonaisvastuu tulee olla yhdellä taholla, joka luontevimmin on kunta sen monimuotoisuuden ja paikallisuuden vuoksi. Tämän lisäksi tulisi määritellä kotoutumiseen liittyvien viranomaistahojen vastuunjaot, lisättävä keinoja yhteistyön sujuvoittamiseen ja taattava koko palvelujärjestelmän toiminnalle riittävät resurssit. Erillisten valtionosuus- ja muiden hankerahoitusten sijasta pysyväksi suunnitellut toiminnot tulisi vakinaistaa ja niillä tulisi olisi vakinainen rahoitus, jotta palveluiden pitkäjänteinen kehittäminen olisi

mahdollista. Rahoituksissa tulee ottaa huomioon paikalliset järjestöt, jotta ne pystyvät tekemään laajentamaan ja kehittämään kotouttamistyötään.

Jokaisen maahan muuttaneen kotoutumispolku on aina yksilöllinen. Kotouttamispolun suunnittelun lähtökohtana tulee olla maahan muuttaneen osaaminen ja kyvykkyys, ei maahantulo syy. Kielikursseja ja muuta palvelutarjontaa kotoutumisen edistämiseksi tulee olla monipuolisesti. Kotoutumissuunnitelmissa tai niihin rinnastettavissa asettautumissuunnitelmissa asiakkaan tarpeet tulisi nähdä laaja-alaisesti, ja niiden tulisi kattaa elämän eri osa-alueet aina koulutus- ja työllisyyspalveluista asumiseen ja vapaa-ajan palveluihin.

Maahan muuttaneen hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta on olennaista, jokainen maassa asuva tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan ja paikalliseen yhteisöön, on osallinen sen tarjoamista palveluista sekä on yhdenvertainen muiden kanssa ilman etnisyyteen tai muuhun tekijään liittyvää syrjintää tai rasismia. Tästä syystä on tärkeää, että myös yhteiskunnan vastaanottavuuteen panostetaan, ja että luodaan uusia mahdollisuuksia maahan muuttaneille osallistua yhdenvertaisesti myös palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä päätöksentekoon.

Helva Mika
Turun kaupunki

Kanervo Sari
Turun kaupunki